

bíróság felmentette. Az ügyészség semmisítő panasszal is élt. Ugyanezen lap ellen még két cikkből kifolyólag folyik sajtóeljárás. Ugyancsak eljárás folyik a „Deutsches Tagblatt für Ungarn” temesvári lap ellen. Tehát megtörtént, az, aminek meg nem történését panaszolni méltóztatott. Jó lett volna, ha engem először ebben megkérdezni méltóztatott volna...

B

1902 ápr. 6

Veszelovskij Ferenc szlovák nemzetiségi képviselő beszéde, Krasznay Ferenc felszólalása és Veszelovskij Ferenc viszontválasza a nemzetiségek nyelvének törvénykezési használata tárgyában az 1902. évi igazságügyi költségvetés vitájában¹

Veszelovszky Ferenc: Tudvalevő dolog, hogy a törvényhatóságok bíraskodásának idejében az igazságszolgáltatás nem magyar ajkú hazai nyelveken is eszközöltetett, és ezen állapot a nemzetiségi törvényben, az 1868: XLIV. t. c. §-ában is fenntartott: De ha ez nem is lett volna így, amint volt, maga az igazság kiszolgáltatásának nagy érdeke, a jelenkornak szabadsági és jogegyenlőségi irányzata és elve, nemkülönben a bíraskodásnak, a törvénykezésnek kulturái, közművelődési hivatása is a nép nyelvének használatát feltétlenül megkövetelik. Ezeken kívül azonban t. képviselőház, viszonyainkat, helyzetünket tekintve, egy igen fontos momentum tekintetbe veendő, és ez az, hogy hazánk szomszédos népeinél ez igazságszolgáltatás azon népek nyelvén eszközöltetik, és hogy a mi népeink ezt igen jól tudják, Morva-, Cseh-, Szilézsországekban három nyelven történik az igazságszolgáltatás, Galiciában, Bukovinában három nyelven.

Nagy Mihály: Azt a békességet akarják itt is? (*Nagy zaj.*)

Veszelovszky Ferenc: Stájerországban, Karintiában három nyelven, Horvátországban, Dalmátországban (*Nagy zaj. Elnök csenget.*), Szlavóniában szintén.

Nessi Pál: Ideális állapotok lehetnek ott! (*Zaj.*)

Elnök (csenget): Csendet kérek!

Veszelovszky Ferenc: Ezen kérdés elbírálásánál azonkívül még azon nagy garancia sem mellőzhető, sem hagyható figyelmen kívül, melynél fogva a perlekedő fél a perét, ha az az ő nyelvén vitetik, maga is átolvashatja, vagyoni szabadság és más tekintetben a tökéletes biztosságot megszerzi, mégpedig úgy ügyvédjével, mint a bírósággal szemben.

Az igazság kiszolgáltatásának az olcsósága, a közvetlensége, a szóbelisége a nép nyelvének használatát okvetlenül megkívánja, feltételezi.

T. képviselőház! Én ezen nézeteimet, én ezen kívánalmaimat a haza iránti szeretetből felhoztam és azokat nemcsak az igen tisztelt igazságügyminiszter úrnak, hanem az egész háznak és összes pártjainknak a figyelmébe ajánlom. A magyarság ezáltal nemcsak hogy semmit sem veszít, hanem ellenkezőleg, igen sokat nyer, mert csak ezáltal fogja érvényre juttatni a szabadságot, a jogegyenlőséget és a testvériséget. A XX. évszázad kezdetén ugyanis a népek életében egy sajátságos hullámmozgást látunk, amely hullámmozgásnál a hullám teteje, a hullám hegye felé olyan nézetek, olyan jelszavak, olyan elvek iparkodnak tódulni és haladni, melyek az emberiség közszabadságának és a kis népek létezésének nem igen kedveznek: a népek közötti darwinizmus, amely szerint a nagyobb, erősebb nép a kisebb, gyengébb népet felszívni, felfalni, tönkretenni iparkodik; másodsor az állami mindenhatóság, az omnipotentia, amelynél az egyes emberek érdeke, léte mit sem jelentene, hanem a közérdek miatt bármikor feláldozandó lenne, elmerülne; a túlzott nacionalizmus, amely a népek között gyűlöletet teremt, és azokban állatias ösztönöket ébreszt; a vallási és osztályi türelmetlenség, amely a vallást, az egyházat és az osz-

¹ Közli: Képv. Napló, 1901—1906, VI. 103. és 113—116. l.

tályokat saját érdekében hatalmi eszközül felhasználni iparkodik. Ezen hullám völgyében, tövében a szabadságot, egyenlőséget és a testvériséget majdnem elmerülve látjuk. Ha a hullám hegye, teteje felé tódulni iparkodó jelszavak hosszabb időn át érvényben maradnak, akkor a kisebb népeknek, amelyek közé a 20 millió aluli népeket is bátran számíthatjuk, el kell szorítani, tönkre kell menniök. Minthogy Magyarország a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget meg nem tagadhatja, minthogy továbbá a keleti népeket éppen ezen szent fogalmak alapján van hivatva maga körül tömöríteni, azért voltam bátor szóba hozni ez alkalommal a nyelvi szabadság kérdését. Ámbár az igazságszolgáltatás terén tanúsított haladás kétségen kívüli, ami körül az igen t. igazságügyminiszter úrnak elhervadhatatlan érdemei vannak, ámbár bírósági szervezetünk nagyjában bevált, és bíránk, valamint a kezelőszemélyzet a fizetés emelését már azért is megérdemlik, mert munkájukkal az államnak sokkal többet szereznek, mint amennyit az egész igazságügyi előirányzat kitesz, mindamellett én a költségelőirányzatot ellenzéki álláspontomnál fogva, de azért sem fogadhatom el, mert a bíraskodásból, a törvénykezésből az én tót népem nyelve ki van zárva.

Krasznay Ferenc: T. képviselőház! (*Halljuk!*) A parlamenti illendőséggel megegyezőnek tartom azt, hogy szíves elnézését kérem a Háznak, hogy a vita ilyen előrehaladott stádiumában szót kérek. Szándékomban is volt elállani a szótól, de egy képviselőtársam, Veszeloyszky képviselő úr felszólalása arra késztet, sőt többet mondok, kötelességemmé teszi (*Igaz! Úgy van!*) ezzel a párttal szemben, amely a nemzetiségi törekvésekkel szemben oly sokszor és oly erélyesen foglalt állást (*Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon*), hogy azokra a követelményekre, amelyeket ő a nemzetiségek javára igazságügyi szempontból kifejtett, röviden megadjam az — előre mondhatom, elfogulatlan, igazságos — választ. (*Halljuk! Halljuk!*)

Elfogulatlannak és igazságosnak kell lennem, t. Ház, mert hiszen a nemzetiségek lapjaikban és egyéb orgánumaikban nyíltan azt a vádat emelték a függetlenségi párttal szemben, hogy a nemzetiségi képviselőknek egy-egy felszólalásakor nekünk csak egy fegyverünk volt, és ez a lehurrogás.

Vérsi József: Rá is szolgáltak!

Krasznay Ferenc: Én nem ezen a téren fogok mozogni, hanem, mert jogász vagyok, egyszerűen a törvénykönyvből fogom kimutatni, hogy az, amit a nemzetiségi képviselő urak követelnek, illetőleg, amit Veszeloyszky képviselő úr követel, hogy ti. a törvénykezés nyelve — magáé a törvénykezésé — nemzetiségek szerint alakuljon, de lege lata egyszerűen törvénytelen követelés (*Igaz! Úgy van!*), s hogy de lege ferenda egyszerűen lehetetlen kívánság. (*Halljuk!*)

T. képviselőház! A törvénykezés nyelvéről alapvetően az 1844:II. tc. rendelkezik. Ennek a törvénynek 6. §-a azt mondja, hogy a királyi udvari főtörvényszék nyelve az ország határain belül indított minden perekre nézve, következképp a szentszékek nyelve is a magyar lévén, az ítélőszékeknek hivatalos minden egyéb dolgai is — tehát megkeresések is — magyar nyelven folytatandók.

Annyira alapvető ez a törvény, t. képviselőház, hogy a későbbi igazságügyi nagy szervezeti törvényhozás, az 1869-i, feleslegesnek is találta azt, hogy újonnan kimondja, hogy a törvénykezés nyelve Magyarországon egyedül és kizárólag a magyar. Az 1869:IV. tc. egyszerűen mellőzi ezt a kérdést, mert hiszen, amint említettem, már szabályozva volt (*Úgy van!*)

De lehetne talán a nemzetiségi uraknak egy másik erősségük: hivatkozhatnának talán a nemzetiségi törvényre, az 1868: XLIV. tc.-re. Eszerint meg hogyan áll a dolog? Igaz, hogy a bírói hatalom gyakorlásáról szóló, ismeretes 1869-iki törvény 4. §-a azt mondja — hogy rövid legyen, éppen csak a végét idézem —, hogy az 1868: XLIV. tc. 27. §-ának határozmányaihoz képest az illető törvényszéki kerületben — ti. nemzetiségi kerületekben — lakó különböző nemzetiségű egyénekre való méltányos tekintettel történjenek a kinevezések. Mit jelent ez, t. képviselőház? Semmi egyebet, t. képviselőház, mint azt, hogy a nemzetiségekhez tartozó egyéneket is nevezzenek ki bírának (*Igaz! Úgy van!*), vagyis a 68-iki törvényhozás magas, fennkölt

gondolkozásának megfelelően a nemzetiséget a törvény nem tartja akadálynak arra, hogy valaki a bírói funkciót ellássa.

Az a 27. szakasza az 1868: XLIV. törvénynek, amelyre itt hivatkozás történik, azt mondja, hogy a hivatalok betöltésénél a jövőre is egyedül a személyes képesség lesz irányadó; ennél fogva az államkormány gondoskodni fog arról, hogy az országos bírói és közigazgatási hivatalokra, különösen a főispánokra más, különböző nemzetiségekből származó, a szükséges nyelvekben tökéletesen jártas és másként is alkalmas személyek a lehetőségig alkalmaztassanak. Mi ez? Semmi egyéb, mint az, hogy a magyar törvényhozás meg akarta adni a lehetőséget arra, hogy a bíró a néppel esetleg annak nyelvén is érintkezzen. Tudjuk, hogy Magyarországon a bírák nemcsak hogy nem türelmetlenek, de sőt nagyon is türelmesek. A bírák Magyarországon, ha például német tanúról van szó, mindig tudnak németül, és ugyanezt tapasztaljuk a nemzetiségi vidéken. Így áll ez a dolog de lege lata, vagyis úgy, hogy a törvénykezés nyelvét más, mint a magyart, használni nem szabad. Azt hiszem tehát, a t. nemzetiségi képviselők nem mondhatják rám azt, hogy elfogult voltam, és nem mondhatják, hogy talán lovagiatlanul olcsóbb babérokra pályáztam, amikor itt a csekély számban reprezentált nemzetiségi törekvéseket kritika alá vettem. De, amint t. képviselőtársaim, alaptalan volt az önök követelése de lege lata, éppen olyan lehetetlen az de lege ferenda. Lehetetlen igen egyszerű okból. Engedjék meg, hogy ha csak egy mondattal is, de kifejezzem, hogyan gondolkozom a nemzetiségi kérdésről. (*Halljuk! Halljuk!*) Közép-Európa mindazon hatalmas kultúrállamaiban, amelyek csakugyan kiépítették azt az egységes nemzeti államot, amely nálunk ma még csak a frázisok korát éli, egy elvet látunk megvalósulva, és ez az elv: *volenti non fit injuria*. (*Igaz! Úgy van! Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.*) Akinek ott tetszik maradni abban az országban, aki annak az országnak jogvédelmét, előnyeit élvezni tudja, az kell hogy annak az országnak a kultúráját is magáévá tegye. (*Igaz! Úgy van! Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.*) Azért én azt a teóriát, melyet önök úgy formulálnak, hogy „mi megmaradunk és nem bolygatjuk az egységes nemzeti államot, de akarjuk a magunk kulturális önállóságát”, csak bizonyos határig engedem és ismerem el jogosultnak, addig ti., amíg abban az igazi jogosult nemzeti törekvésben, annak a nemzetnek a törekvésében, amellyel rivalizálni önök nem tudtak, mert önálló államot nem tudtak megalkotni, nem akadályozzák a nemzeti állam megvalósítását és kiépítését. Mert ez igenis egyszerű elölmérvényezés. Ha a magyarság képes volt a magyar államot megalkotni összes attribútumaival, akkor mindazok a gyengébbek vonják le a konzekvenciákat. (*Zajos helyeslés a szélsőbaloldalon.*)

Olay Lajos: Akinek nem tetszik, menjjen!

Korodi Lajos: Mennek is!

Olay Lajos: Csak menjenek! Útlevelet, sőt pénzt is adunk!

Krasznay Ferenc: T. ház! Ismétlem, távol áll tőlem az a szándék, hogy a szenvedélyekre appelláljak. Én ilyen kényes és az egész magyar nemzet jövőjére fontos — mert a magyar nemzet jövőjére mélyebbreható, mint az önök nemzetiségének a jövőjére — kérdésben, egy oly mélyreható kérdésben, nem szeretném, ha agyamat elfutná a vér, és nem szeretném, ha a szenvedély diktálna, de mondom, egy egyszerű aritmetika, egy egyszerű dinamikai törvény segítségével be kell önöknek látniok, hogy önök velünk ebben a kérdésben nem konkurálnak. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) Ha az önök elődjei annak idején nem látták jónak csatlakozni nyíltan és államilag is azokhoz a nagy kultúrnemzetekhez, amelyekhez nemzetiségük csatolta, akkor önöknek be kell látniok, hogy ha a mi kultúrnemzetünk jogvédelmét és egyéb szolgáltatásait élvezik, akkor visszakiabálniok a múltat már nem szabad. (*Élénk helyeslés és tetszés a szélsőbaloldalon.*) T. képviselőtársam, én, mondom, jogilag is megindokoltam álláspontomat: „*Volenti non fit injuria*”. Akinek itt tetszett maradni, ebben a hazában, annak tessék alkalmazkodni jogrendünkhöz. (*Helyeslés a szélsőbaloldalon.*) Ennél fogva én azt az álláspontot foglalom el, t. ház, hogy minden olyan nemzetiségi törekvés, amely túlmeleg az eddigi törvény határain, egyenesen támadás a magyar nemzeti állam ellen. (*Általános, élénk helyeslés.*)

Az 1868-i törvény a humanizmusnak, a türelmességnek, hogy ne mondjam: a gyengeségnek máris olyan magas fokát mutatta (*Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*), hogy ezen túlmenni út volna az öngyilkosság felé. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) Amidőn tehát t. ház, ezt az incidentaliter, pusztán a törvénykezés keretében felmerült nemzetiségi óhajt ezen párt részéről a leghiggadtabban és a legöntudatosabb erővel visszautasítom (*Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon*), engedje meg a t. ház, hogy beszédem további részéről egyszerűen lemondjak...

Elnök: Veszélovszky képviselő úr személyes kérdésben kér szót.

Veszélovszky Ferenc: T. képviselőház! (*Halljuk! Halljuk!*) Az előttem szólott t. képviselő úr engem tudatlansággal vádolt azért (*Mozgolódás a szélsőbaloldalon.*), mert nemzetiségem és Magyarország többi nemzetiségei érdekében nyelvünk használatát állítólag törvény ellenére kértem.

Krasznay Ferenc: Ha tótul óhajt törvénykezni, akkor igen!

Veszélovszky Ferenc: Én mindenekelőtt az általa idézett 1844-i törvénycikkelyre vonatkozólag azt felelem, hogy az az 1868: XLIV. t.cikkely által érvényétől meg lett fosztva (*Élénk ellenmondás és zaj a szélsőbaloldalon*), mert a nemzetiségi törvény végső szakaszában az mondatik, hogy a nemzetiségi törvénnyel ellenkező összes törvények eltöröltetnek. T. ház, minden törvény szükség, okosság és célszerűség okából hozatik, és minden törvény bármikor megváltoztatható, úgy, amint meg lett hozva. Azért én nem találom helyesnek az előttem szólott képviselő úrnak azon nézetét, amelyben Magyarország népei többségének a szemébe mondta (*Nagy zaj a szélsőbaloldalon; zajos felkiáltások: Hol az a többség! Micsoda többség?!*), hogy a hazában nem lehet nemzetiségi kérdésről szó. (*Zajos ellenmondások és felkiáltások a ház minden oldalán.*)

Olay Lajos: Hazaárulás! Ilyent a magyar parlamentben nem lehet mondani! Ez hazaárulás! (*Rendre! Rendre! Nagy zaj!*)

Elnök: Csendet kérek, t. képviselőház! Nem voltam képes megérteni, hogy a szónok úr mit mondott. (*Zajos felkiáltások a szélsőbaloldalon: Hazaárulás!*) Rögtön meg fogom a gyorsírói jegyzeteket tekinteni, és amennyiben szükséges, az intézkedést meg fogom tenni. (*Élénk helyeslés.*)

Olay Lajos: Hova jutunk, ha ezt eltűrjük! Hiszen máshol kidobnák! A magyar parlamentben ilyent mer mondani! Gyalázat! Szégyen! Minek jön ide? Menjen Csehországba! (*Nagy zaj.*)

Elnök: Kérem Olay képviselő urat, legyen csendben.

Veszélovszky Ferenc: Magyarország parlamentje...

Olay Lajos: Nem, a magyar nemzet parlamentje! Menjen az úr Csehországba! Gyalázat!

Bakonyi Samu: Inzultál bennünket. (*Folyton tartó nagy zaj.*) Azt mondja, hogy nem magyar parlament ez, csak Magyarország parlamentje!

Elnök: Csendet kérek, t. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) A gyorsírói jegyzetektől, melyeket felolvastattam magamnak, a mondottakat nem vagyok képes megérteni; ennek következtében kérem a szónok urat, méltóztassék ismételni, amit előbb mondott. (*Helyeslés.*)

Olay Lajos: Halljuk! Majd visszaszívja!

Veszélovszky Ferenc: Az előttem szólott t. képviselőtársam azt mondta, hogy de lege ferenda itt ezen kérdésben többé szólni sem lehet. (*Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nem igaz! Nem úgy mondta! Nem erről van szó! Zaj.*)

Vészi: Nem erről van szó!

Elnök: Kérem, méltóztassék csendesesen lenni, különben nem értem meg a szót.

Veszélovszky Ferenc: Én csak erre nézve minden személyes vagy nemzetiségi, vagy akármilyen más invektió nélkül azt mondtam, hogy igenis minden törvény, amely itt hozatik, megváltoztatható. (*Zajos felkiáltások: Nem igaz, nem azt mondta! Folyton tartó, nagy zaj.*)

Olay Lajos: Azt mondta, hogy többségben vannak a nemzetiségiek... (*Nagy zaj.*)

Veszélovszky Ferenc: Bocsanatot kérek, ez igen kényes kérdés. (*Zajos ellenmondások.*)

Elnök (csenget): Csendet kérek, igen t. képviselő urak. Nem értem a szónokot. (*Felkiáltások balfelől: Nem meri újra elmondani!*)

Bakonyi Samu: Kérjen bocsánatot, nem mondott igazat! (*Zajos felkiáltások balfelől: azt mondta, hogy ez nem magyar parlament! Zaj.*)

Elnök: Kérek csendet egy pillanatra. Kérem, mondotta-e a képviselő úr előbb, hogy ez nem magyar parlament, hogy itt (*Zaj*) a nemzetiségiék többen vannak, és hogy a magyar nép többségét — a nemzetiségeket — ki akarja Krasznay Magyarországról utasítani? (*Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Igenis mondotta! Halljuk! Halljuk! jobbfelől.*) Mondotta-e a képviselő úr ezt igen vagy nem?

Veszelszky Ferenc: Meglehet, hogy mondtam! (*Nagy zaj.*)

Bakonyi Samu: Gyáva ember! Ezt mondta, és nem meri megmondani! (*Folyton tartó nagy zaj.*)

Elnök: Miután a képviselő úr nem vonja kétségbe azt, hogy ezt elmondhatta, rendreutasítom. (*Általános helyeslés.*)

Veszelszky Ferenc: Előttem szóló t. képviselőtársam azt mondta, hogy nagy államok törvényhozásából és életéből vonjunk tanúságot. Erre nézve én azon nézetben vagyok, hogy mi csak a mi viszonyainkból és csak a mi körülményeinkből vonhatunk le tanúságot, és nekünk nem kell Franciaország, nem kell Németország, Angol- vagy Oroszország példái után indulnunk. Magyarország a szabadságnak, a jogegyenlőségnek, a testvériségnek hazája. (*Zaj*)

Nessi Pál: Visszaélnék vele!

Vérsi József: Amellyel önök visszaélnék! (*Úgy van! A szélsőbaloldalon.*)

Lengyel Zoltán: Júdásbeszéd!

Veszelszky Ferenc: Dehogy júdásbeszéd!

Olay Lajos: De még mennyire Júdás!

Veszelszky Ferenc: Az igen t. képviselőtársam azt is felhozza, hogy itt, a hazában csak a „Volenti non fit injuria” elvénél fogva maradhatunk.

Én azt gondolom, hogy se nem okos, se nem célszerű a magyar honból valakit kiutasítani; (*Zajos ellenmondások a jobb- és a baloldalon*), hiszen a népek már úgylis futnak, Magyarországból (*Zaj*) éspedig nemcsak a szlávok. (*Zaj a jobb- és a baloldalon.*)

Nagy Mihály: Menjen elől! Szerencsés utat kívánunk!

Bakonyi Samu: Csak az árulók menjenek!

Elnök: Csendet kérek!

Veszelszky Ferenc: Erre nézve én bátor leszek csak azon tényt felhozni, miszerint mi itt ősnép vagyunk. (*Mozgás a jobb- és a szélsőbaloldalon. Derűtlenség.*) Mi a magyarsággal együtt alapítottuk ezt a hazát, mi a magyarsággal együtt ezt a hazát fenntartjuk.

Olay Lajos: A szegény nép igen! De önök lázítók és izgatók. Önök menjenek! (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*)

Elnök: Csendet kérek képviselő urak!

Veszelszky Ferenc: Ami a kultúra kérdését illeti, bátor leszek e tekintetben nézeteimet kifejteni. (*Felkiáltások a jobb- és a baloldalon: Az nem személyes kérdés!*)

Hiszen a kultúra tekintetében lettem megtámadva.

Én azt gondolom, hogy a mai időben kultúra tekintetében Európában jelentékeny, lényeges különbség a kultúrák között nincsen. (*Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Dehogy nincs! Ez nem személyes kérdés.*)

Elnök: Kérnem kell a képviselő urat, méltóztassék a személyes kérdés keretében maradni, és ne méltóztassék általános kérdések fejtegetésébe bocsátkozni. (*Élénk helyeslés.*)

Vérsi József: Tartsa meg a kultúrfilozófiáját magának! (*Helyeslés.*)

Veszelszky Ferenc: Én azon elvnek barátja vagyok, miszerint minden törvény megtartandó, még az a törvény is, amely az illetőre, vagy bizonyos körökre kellemetlen, talán meg nem felelő, talán keserű.

Azáltal, hogy én a magyar parlamentben nyíltan az én gondolataimnak kifejezést adok — gondolom — senki ellen sem vétettem, legkevésbé pedig a parlamentárizmus ellen.

Bakonyi Samu: Nem is mondta azt senki! Személyében nem is támadott meg senkit!
Nessi Pál: Csak nemzetellenes! (*Felkiáltások: Üljön le!*)
Elnök: Befejezte Veszeloyszky képviselő úr beszédét?
Veszeloyszky Ferenc: Igen.

C

1902 máj. 12—13

Kristóffy József és Krasznay Ferenc vitája a nemzetiségi kérdés jelentőségéről és az imperialista törekvések veszedelmeiről az 1902. évi felhatalmazási vitában¹

Kristóffy József: Ily körülmények között nem lehet csodálni, ha a költségvetési vita medrében ellenzéki részről majdnem az a párt² szántotta a legmélyebb barázdát, amely bár a legkisebb számban és a legesekélyebb rokonszenv mellett vonult a törvényhozás csarnokaiba, de mert egy mélyreható kérdésben, a nemzetiségi kérdésben és annak összes vonatkozásaiban ezúttal először lépett nyílt sisakkal a küzdő porondra; másrészt pedig, mert azok részéről is hallottunk nyilatkozatokat és azoknak álláspontját ismertük meg, akiket e kérdés nem csak politikai, hanem az érzelmek belső világa, a kedély szempontjából is legközelebből érdekel: önként következik, t. ház, hogy a kérdés nagy fontossága mellett ezen körülmények közrehatása teljesen elegendő volt arra nézve, hogy a nemzetiségi kérdés tárgyalása a lefolyt költségvetési vitának egyik legkiemelkedőbb mozzanata legyen. És midőn én arra vállalkozom, t. képviselőház, hogy a költségvetési vita idevágó tárgyalásainak eredményeit szintén kiháromozzam, elsősorban is azt az igazságot kívánom konstatálni, hogy azok az aggodalmak, amelyek némely részről a nemzetiségi képviselők bejövetelehez fűződtek, a következmények által igazolva éppenséggel nem lettek; sőt ellenkezőleg, azon körülménynél fogva, hogy a tiszta és szabad választások folytán az ország tanácsában ők is helyet foglaltak, s ezáltal az eszmék kicserélésére és az ellentétek közelebb hozására alkalmat nyújtottak, nézetem szerint, velünk együtt kétségtelenül közreműködtek azon egyedül helyes cél elérésére, hogy ez a kényes kérdés a maga egészében ott tárgyalassék, ahova az egyedül tartozik, a parlamentben, melynek leghevesebb vitái bizonyára közelebb hoznak egymáshoz bennünket, mint a hallgatás, amely nemcsak hogy a kölcsönös bizalmatlanságot növeli, hanem még a lehetőségét is kizárja annak, hogy az egymást megértés útjait előkészíteni és kijelölni lehessen (*Úgy van! Úgy van! a jobb oldalon.*)

Olay Lajos: Hiszen ellene volt! Hát ne beszélj ilyeneket!

Elnök: Ilyen aposztrofálása egy képviselőnek nem való a parlamentbe!

Kristóffy József: Elismerem én azt, hogy minden olyan kérdés tárgyalásánál, és ilyen a nemzetiségi kérdés is, amely a polgárok kedélyére mély hatást képes gyakorolni, óvatossággal kell eljárunk. De ez a tekintet még nem ment fel bennünket, ezen kérdések tárgyalásától; sőt ellenkezőleg, ha van valami veszély, ami a nemzetiségi kérdésből hazánkra hármozhatik, ez nem a vitában rejlik, mely felette támad, hanem azon mély ellentétekben, amelyek e kérdésre nézve a polgárok érzéseiben és meggyőződésében léteznek; és ezeket az ellentéteket nem fogjuk kiirthatni azáltal, ha a diszkussziót kikerülve, az ellentéteket úgy magunk, mint mások előtt eltakarjuk.

Nem osztom tehát azt a nézetet, amely a nemzetiségi kérdésben mindenütt és mindenben csak veszélyt lát olyannyira, hogy komoly politikusok ezen kérdésnek még diszkussziójától is — mint a lefolyt vitában is tapasztaltuk — a tárgyalás hevében oly ingerült állapotba

¹ Kozli: Képv. Napló, 1901—1906 VII. 10—12., 14. és 28—30. l.

² Értsd: a nemzetiségi képviselők pártja.